

Jord- och skogsbruksutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2023

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2023 (RP 154/2022 rd): Ärendet har lämnats till jord- och skogsbruksutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 27.10.2022.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Jyri Inha, finansministeriet
- lantbruksråd Esa Hiiva, jord- och skogsbruksministeriet
- redovisningschef Juha Karjalainen, jord- och skogsbruksministeriet
- specialsakkunnig Marjatta Koskinen, jord- och skogsbruksministeriet
- konsultativ tjänsteman Heikki Piiparinen, jord- och skogsbruksministeriet
- förstråd Niina Rissanen, jord- och skogsbruksministeriet
- konsultativ tjänsteman Jukka Virolainen, jord- och skogsbruksministeriet
- specialforskare Csaba Jansik, Naturresursinstitutet
- forskningsprofessor Jyrki Niemi, Naturresursinstitutet
- ekonomidirektör Jutta Petäjä, Naturresursinstitutet
- forskningsprofessor Jussi Uusivuori, Naturresursinstitutet
- naturtjänstdirektör Henrik Jansson, Forststyrelsen
- dataadministrationsdirektör Juha Antila, Livsmedelsverket
- controller Margit Ranta, Livsmedelsverket
- direktör Ari Eini, Finlands skogscentral
- forskningsdirektör Juha Lappalainen, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- verksamhetsledare Jonas Laxåback, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Koneyrittäjät ry
- Renbeteslagsföreningen
- ProAgria Keskusten Liitto ry

Utlåtande JsUU 25/2022 rd

- Finlands 4H-förbund
- Finlands Yrkesfiskarförbund FYFF rf
- Finlands Byar rf
- Finlands naturskyddsförbund rf
- Finlands Fritidsfiskares Centralorganisation rf
- Finlands Vattenförsörjningandelslag rf
- Finlands Vattenverksförening rf
- Lantmäteriverket.

Inget yttrande av

- Skogsindustrin rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Planen i anslutning till genomförandet av EU:s gemensamma jordbrukspolitik 2023—2027 (nedan CAP-planen) genomförs från och med ingången av 2023. CAP-planen består av direkta stöd och sektorspecifika åtgärder inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik samt åtgärder för att utveckla landsbygden i Fastlandsfinland och landskapet Åland. Det främsta målet med planen är att trygga en aktiv livsmedelsproduktion, bedriva jordbruk på ett klimat- och miljöklokt sätt samt förbättra landsbygdens livskraft. För genomförandet av CAP-planen år 2023 anvisas 443,5 miljoner euro för att utveckla landsbygden och 1,79 miljarder euro för jordbruk och livsmedelsekonomi. I budgetpropositionen ingår dessutom de anslag som behövs att betala de återhämtningsåtgärder som finansieras av jordbruksfonden samt för att betala de förbindelser som ingåtts under övergångsperioden 2021—2022 och under tidigare programperioder. Sammanlagt uppgår anslagen till närmare 143 miljoner euro. Som en del av Finlands plan för återhämtning och resiliens fortsätter genomförandet av den andra fasen av bostadsdatasystemet, och för detta ändamål anvisas anslag på två miljoner euro under Lantmäteriverkets omkostnadsmoment.

Utskottet lyfter också fram de åtgärder som föreslås för 2023 för att stärka östra Finlands livskraft. Som en del av dessa åtgärder anvisas 1,6 miljoner euro för utveckling av turisttjänsterna i Forststyrelsens två strövområden och 0,4 miljoner euro för främjande av fisketurismen. För att stärka östra Finlands livskraft föreslås dessutom 31,1 miljoner euro för projektet för att förbättra Karelenbanan. Utskottet påpekar att åtgärderna för att förbättra livskraften i östra Finland sammantaget är mycket välkomna. Utskottet anser också att projektet för att förbättra Karelenbanan i hög grad bidrar till att förbättra konkurrenskraften inom virkestransporterna. För att trygga virkestransporterna betonar utskottet också vikten av det fleråriga projektet Tiesit, som samordnas av Finlands skogscentral och som har en sammanlagd finansiering på över 5 miljoner euro. Projektet kartlägger kvaliteten på broar och enskilda vägar.

Jordbruket

Situationen med lönsamheten inom jordbruket har varit svår redan länge. De höjda priserna och den delvis försämrade tillgången på energi, bränsle och gödselmedel som följt av Rysslands

Utlåtande JsUU 25/2022 rd

krigshandlingar i Ukraina har tillsammans med den allmänna inflationsutvecklingen lett till en ond cirkel för den inhemska livsmedelsproduktionen. Det krävs flera metoder för att stoppa den. *Utskottet framhåller fortsatt att den inhemska livsmedelsproduktionen och livsmedelsförsörjningen måste tryggas under alla förhållanden.* För att både EU:s och Finlands klimatmål ska kunna nås måste jordbrukets förmåga att producera mat säkerställas och åtgärderna riktas så att de främjar jordbruksmarkens avkastning och företagens lönsamhet (JsUU 14/2022 rd — SRR 2/2022 rd). Jordbruksstöden bör vid sidan av aktiv matproduktion uppmuntra till klimatåtgärder. Producenternas möjligheter att fortsätta producera inhemska livsmedel och få sitt uppehälle av detta arbete bör tryggas också vid anpassningen av jordbrukets produktionsmetoder. På det här sättet kan framtiden byggas på jordbruksproduktion som ger ekonomiska förutsättningar att utveckla verksamheten och att göra satsningar för att uppnå klimat- och miljömålen. Utskottet har i sina tidigare utlåtanden behandlat jordbrukets lönsamhet, särskilt med avseende på de stigande priserna på insatsvaror och den dåligt fungerande livsmedelsmarknaden (JsUU 22/2021 rd — RP 146/2022 rd och JsUU 23/2020 rd — RP 146/2020 rd). Utskottet har också behandlat lönsamhetskrisen inom jordbruket som ett eget ärende (EÄ 11/2022 rd).

I mars 2022 beredde regeringen med snabb tidtabell ett tilläggsstöd för att lindra den akuta kostnads-krisen inom jordbruket och för att trygga försörjningsberedskapen. Detta så kallade försörjningsberedskapspaketet innehåller snabba åtgärder för att stödja gårdarnas likviditet och öka självförsörjningen i fråga om energi samt för att fasa ut fossil energi och avstå från gödselmedel. Inom ramen för försörjningsberedskapspaketet betalas år 2022 uppskattningsvis 207 miljoner euro till gårdarna och 6 miljoner euro till ren- och fiskerinäringen. Inom ramen för paketet betalas totalt 330 miljoner euro, vilket innebär att det återstår cirka 117 miljoner euro att använda under de kommande åren 2023—2026. Den återstående finansieringen bör riktas till att stödja en aktiv livsmedelsproduktion på det sätt som den akuta situationen kräver. Efter att försörjningsberedskapspaketet har utarbetats försvåras situationen ytterligare. Då kostnaderna stiger och efterfrågan på livsmedel som är dyrare eventuellt minskar kan det leda till svårigheter också för produktionsinriktningar som traditionellt varit lönsamma. En betydande del av trädgårdsodlarna avbryter sin produktion på grund av de höga elpriserna. *Utskottet anser att budgetpropositionen inte i tillräcklig utsträckning beaktar den aktuella energikrisen, som under vintern avsevärt försämrar verksamhetsbetingelserna särskilt för djurhållning och växthusproduktion. Under vintern skuggas utsikterna inte bara av stigande elpriser utan också av eventuella problem med tillgången på el. I propositionen saknas helt och hållet de krisåtgärder som behövs för jordbruket i anslutning till det stigande energipriset. Det behövs snabba åtgärder som omedelbart underlättar jordbruksföretagarnas ekonomiska situation och som inte går till handeln med insatsvaror utan att producenterna gynnas av dem.* Dessutom är det viktigt att hjälpa jordbrukarna att genomföra energisparande åtgärder. Ett exempel på detta är befrielse från fastighetsskatt för jordbruksfastigheter, som enligt utskottet bör etableras som en permanent praxis.

Producentpriserna har stigit något. Priserna har dock höjts med en viss fördröjning i förhållande till prisstegringen på insatsvaror, och höjningarna har inte varit tillräckliga i förhållande till kostnadsökningen. Utskottet betonar att såväl staten som aktörerna på livsmedelsmarknaden måste delta i en gemensam ansträngning för att trygga den inhemska matproduktionen och livsmedelsförsörjningen. För statens del innebär detta minst att genomförandet av den nya CAP-planen bör inledas utan dröjsmål från och med ingången av 2023 och att stöden måste betalas snabbt och i rätt tid. *Jordbrukarna måste få tillgång till stöden till fullt belopp, och därmed måste man fort-*

Utlåtande JsUU 25/2022 rd

sätta avveckla regleringsbördan. Vad beträffar utbetalningar av EU:s djurbidrag för den kommande perioden har utskottet behandlat frågan i ett tidigare utlåtande (JsUU 4/2022 rd — E 1/2022 rd). Utskottet har också som ett eget ärende (EÄ 38/2022) behandlat de problem som framkommit vid genomförandet av stödsystemet för djurbidrag enligt den gällande lagstiftningen och konsekvenserna av dessa problem. Utskottet noterar att man i år hittade en lösning för utbetalningen av EU:s djurbidrag som i någon mån lindrar situationen.

Åtgärder måste vidtas för att livsmedelsmarknaden ska fungera bättre. Utskottet välkomnar livsmedelsombudsmannens förslag om kostnadsindex för livsmedelsekonomin. Som livsmedelsombudsmannens byrå konstaterar behövs det flera kostnadsindex för att beskriva situationen inom olika produktionsinriktningar och livsmedelsindustrins olika kostnadsstrukturer. Utskottet väddar till aktörerna på livsmedelsmarknaden att omedelbart vidta åtgärder för att fastställa kostnadsindex. Kostnadsindexen ska tillämpas också vid offentlig upphandling. Samtidigt ser utskottet det som nödvändigt att situationen hela tiden följs och att producentpriserna höjs i rätt tid för att svara på kostnadsutvecklingen. Det är det enda ansvarsfulla sättet att säkerställa tillgången på inhemska råvaror och produkter av hög kvalitet även i framtiden. Det räcker inte enbart med den offentliga sektorns åtgärder för att trygga jordbrukets överlevnad. Utskottet betonar dock statens skyldighet att förbättra jordbrukarnas förhandlingsposition och skydd i livsmedelskedjan, vid behov genom lagstiftningsåtgärder. Dessa åtgärder behövs fortfarande.

Jordbruksföretagarna befinner sig i en betalningskris, även om förhållandet mellan jordbrukets skulder och omsättningen enligt statistiken inte har ökat i genomsnitt på gårdsbruksenheter under de senaste åren. De ekonomiska problemen är ofta kopplade till företagets betalningsförmåga, gjorda investeringar, självförsörjning inom foderproduktionen eller priserna på elavtal. Gårdarna avbryter eller lägger ned sin produktionsverksamhet eftersom de inte vill skuldsätta sig mer. För att underlätta situationen behövs insatser och flexibilitet av kreditgivarna. De gårdar som gjort stora investeringar har dock blivit skuldsatta och det ligger också i kreditgivarens intresse att verksamhetsbetingelserna för dessa gårdar tryggas under svåra tider.

Lönsamhetsutsikterna för jordbruket varierar beroende på produktionsinriktning. Den beräknade totala spannmålsskörden i Finland 2022 är något större än medeltalet under en tioårsperiod (3,47 miljoner ton), vilket lindrar den knappa tillgången på den inhemska marknaden och medför en liten lättnad för de branscher som använder spannmål. Enligt Naturresursinstitutets lönsamhetsprognos förbättras växtodlingsgårdarnas lönsamhet 2022. Däremot är lönsamheten för husdjursgårdarna sämre än i fjol. På det hela taget blir lönsamhetsprognoserna allt osäkrare på grund av att priserna och omvärldsfaktorerna snabbt förändras. Enligt skördeprognosen från september 2022 uppgår spannmålsskörden 2022 till 3,55 miljoner ton, vilket är 37 procent mer än i fjol. Veteskörden är på väg att stanna vid ett långtidsmedelvärde. Havreskörden är nästan en femtedel större än medeltalet för tio år, medan korn- och rågskörden är mindre än i genomsnitt. Produktionen av oljeväxter och proteingrödor väntas utvecklas i en positiv riktning, eftersom skörden av rybs och raps förväntas öka med 37 procent jämfört med föregående år och skörden av ärtor med hela 111 procent. Det är ändå inte tillräckligt för att förbättra självförsörjningsgraden för proteinfoder, som fortfarande ligger på endast 20 procent. Ökad odling av proteingrödor kan minska de risker som är kopplade till importerat foder och öka graden av inhemskt livsmedel och foder. Utskottet anser att det är nödvändigt med satsningar på stödåtgärder som förbättrar tillgången på och nyttjandegraden för inhemskt protein samt på långt sikt även självförsörjningen i fråga om proteingrödor.

Utlåtande JsUU 25/2022 rd

Det behövs också forskning och utveckling i anslutning till innovativa växtbaserade livsmedel när Finland strävar efter att bli självförsörjande på protein, bygger upp sin konkurrenskraft på den internationella livsmedelsmarknaden och erbjuder konsumenterna inhemska alternativ.

Finland bör fortsättningsvis satsa på att bli självförsörjande i fråga om de kritiska produktionsfaktorerna. Livsmedelsförsörjningens betydelse när det gäller att garantera den inre säkerheten får inte glömmas bort, utan hela samhället måste delta i att trygga livsmedelsproduktionen. Det innebär bland annat ett resurssmart och långsiktigt arbete för att främja den inhemska energi- och gödselproduktionen. För närvarande utnyttjas inte naturgödsel som uppkommer som animalisk biprodukt till fullo i de områden där produktionen är inriktad på växtodling. Det här ökar beroendet av handelsgödsel. Vid behov ska det finnas beredskap att avstå från krav som håller tillbaka användningen av inhemsk bioenergi och återvunnen gödsel. Beredskapen och mekanismerna i samband med den räcker inte ensamma till, särskilt inte vid långvariga kriser. Jordbrukarna drabbas först av klimatförändringens konsekvenser. Det behövs växtförädling och forskning om biologiska processer som påverkar det inhemska jordbruket för att trygga framtida förökningsmaterial som överlever exceptionella väderleksförhållanden, skadegörare och växtsjukdomar. Utskottet anser att det är nödvändigt att över sektorsgränserna investera i tillgången på de produktionsvaror som livsmedelsförsörjningen kräver samt i forskning och infrastruktur inom branschen.

Avslutningsvis vill utskottet åter lyfta fram en omständighet som är central med avseende på kontinuiteten i den inhemska livsmedelsproduktionen. Det handlar om producentens ork. Jordbruksföretagarna behöver stöd för att klara sig igenom svårigheterna och den pågående förändringen. Utskottet kräver att avbytarsystemet fortsatt utvecklas och att jordbrukarna erbjuds välriktade åtgärder för att bemöta kriser. I anslutning till detta måste säkerställas att projektet Ta hand om bonen fortsätter och att projektets verksamhetsmodeller blir permanenta.

Utveckling av landsbygden

I och med CAP-planen för den kommande perioden ökar finansieringen för bredband på landsbygden något jämfört med den föregående finansieringsperioden. Utskottet konstaterar att datakommunikationsförbindelserna på landsbygden har stor betydelse med tanke på en smidig vardag, utveckling av företagsverksamheten och framgångsrik turism. I utlåtanden till utskottet har det lyfts fram att en förbindelse med optisk fiber är mindre känslig för det geografiska läget och bidrar till att öka attraktionskraften för mer avlägset belägna platser. Utbyggnaden av bredband ska främjas i områden där bredbandsnät inte byggs på marknadsvillkor. Det nät som anläggs på marknadsvillkor i tätbebyggda områden och regioner med transportförbindelser ska också ställas till förfogande för invånare, företagare och turister i byarna på landsbygden.

Det är viktigt att Leader-modellen fortsätter under den nya fondperioden 2023—2027. Leader-modellen skapar nya arbetsplatser i landsbygdsföretag och stöder tillväxtföretag på landsbygden. En gemenskapsorienterad, lokalt ledd utveckling och gemensamma utvecklingsinstrument för konsumenter och producenter är viktiga metoder också för att främja de klimatpolitiska målen.

I fråga om utvecklingen av landsbygden innehåller budgetpropositionen ett anslag på 2 miljoner euro för stöd till bybutiker. Avsikten är att stödsystemet ska bli permanent från och med 2023, så som utskottet har önskat. Stödet för bybutiker är betydelsefullt, eftersom det gör det möjligt att bi-

Utlåtande JsUU 25/2022 rd

behålla byarnas attraktionskraft för stugliv och turism. Bybutikerna erbjuder mångsidiga tjänster och upprätthåller på det sättet servicen på landsbygden, inte bara i glesbygden. Bybutikerna är en del av beredskapen och försörjningstryggheten i krissituationer.

Skogsbruket

Till följd av Rysslands aggressionskrig har det också inom skogssektorn skett betydande förändringar under 2022. Investeringsklimatet inom skogsindustrin är mycket osäkert i och med att efterfrågan på och produktionen och exporten av skogsindustriprodukter påverkas av den stigande inflationen, räntehöjningarna, energikrisen, hotet om recession, den eventuella utvidgningen av kriget i Ukraina och den allmänt försvagade tilliten. Utskottet påpekar att under de senaste åren har också flera lagstiftningsinitiativ som berör EU:s skogar bidragit till att öka den allmänna osäkerheten i beslutsfattandet som berör Finlands skogar. Enligt Naturresursinstitutets konjunkturrapport för skogssektorn finns det år 2022 tydliga branschvisa skillnader i hur världsmarknadsläget påverkar avverkningsvolymerna och rotpriserna i Finland. Exporten av sågvaror förväntas minska med tre procent, medan produktionen och exporten av kartong förväntas öka med två procent jämfört med föregående år. Virkesimporten har minskat och likaså beräknas avverkningsvolymen av virke för trävaruindustrin ligga sex procent under fjolårets volym, alltså på cirka 61,9 miljoner kubikmeter. Jord- och skogsbruksutskottet konstaterar att skogssektorn har betydande effekter för samhällsekonomin i Finland. Med tanke på samhällsekonomin är det viktigt att sträva efter att höja värdeökningen inom skogsindustribranscherna, eftersom värdet från trävaruindustrin genom virkeshandeln förmedlas till hela värdekedjan inom skogsbruket och därmed också till skogsodling och avverkning. Det är viktigt att satsa på forskning och utveckling samt på långsiktigt stöd för utveckling av träbaserade innovationer.

I den offentliga finansieringen av skogsbruket är det också viktigt att fästa uppmärksamhet vid skogarnas betydelse när det gäller att bromsa klimatförändringen, stärka skogarnas kolsänkor och trygga skogarnas biologiska mångfald. Statistikcentralens och Naturresursinstitutets preliminära beräkningar visar att markanvändningssektorn i Finland för första gången utgjorde en utsläppsskälla år 2021. Det här beror framför allt på att trädbeståndets tillväxt minskar, vilket också påverkas av den ökade avverkningsvolymen. Dessa förändringar har lett till att kolsänkorna i skogen minskat, och skogssänkorna räckte inte 2021 till för att kompensera utsläppen inom jordbruket. Utsläppsminskningarna som förutsätts för att nå Finlands mål om klimatneutralitet 2035 har dimensionerats så att skogarna och markanvändningssektorn binder 21 miljoner ton koldioxid 2035. Som det påpekats ovan ligger avverkningsvolymen av virke för trävaruindustrin klart under 2021 års nivå. År 2023 beräknas avverkningsvolymen av virke för träindustrin ändå öka till cirka 66,4 miljoner kubikmeter och skulle då vara nära 2021 års nivå. Utskottet anser det vara viktigt att kolsänkorna och kollagren i skogarna stärks på lång sikt. Det kan göras genom ändamålsenliga skogsvårdsåtgärder.

Enligt budgetpropositionen anvisas 47,5 miljoner euro till stöd för en hållbar virkesproduktion. Bevillningsfullmakten uppgår ändå till 54,5 miljoner euro. Det finns risk för att upp till 20 miljoner euro av Kemera-stödet enligt lagen om finansiering av hållbart skogsbruk blir oanvänt i år. Det här förklaras av att virkeshandeln varit livlig under de senaste åren och att en stor aktör gått i konkurs. Det är således sannolikt att efterfrågan på Kemera-stöd ökar igen under de kommande åren. Det är viktigt att organisationerna inom skogssektorn och skogsägarna aktiveras i använd-

Utlåtande JsUU 25/2022 rd

ningen av incitamentssystemet. Incitamentssystemet för skogsbruket håller på att revideras, och en proposition om detta behandlas för närvarande i utskottet (RP 167/2022 rd). Syftet med de ändringar som föreslås i propositionen är bland annat att plantbestånden ska vårdas i tid och att vårdskulden rörande ungskogarna i realiteten ska kunna minskas. När värden av plantbestånd och ungskog försummas försämrar skogarnas tillväxtskick, vilket leder till att skogarna binder mindre koldioxid och att risken för skogsskador ökar. Det är också med tanke på virkesproduktionen ytterst viktigt att öka prestationsantalet för vård av plantskog och ungskog.

Med stödet för beskogning av impedimentmarker som togs i bruk 2021 vill man stärka kolsänkorna och öka arealen skogsmark utan att försvaga naturens mångfald. Stöd beviljas för åkrar som inte längre används för jordbruk, för andra öppna områden och för torvutvinningsområden som inte längre används. Enligt uppgifter från Finlands skogscentral hade det fram till mitten av september i år kommit in cirka 2 100 ansökningar, av vilka 1 950 har avgjorts. Ansökningarna som godkänts eller delvis godkänts är cirka 1 150 och beskogningsarealen som godkänts uppgår till ungefär 4 100 hektar. Enligt erhållen utredning är nivån på de anslag som i budgetpropositionen reserverats för beskogningsstödet år 2023 tillräcklig då även de anslag som överförs från år 2021 och 2022 tas i beaktande. Utskottet betonar dock att det är viktigt att säkerställa tillräckliga incitament för beskogningen också efter 2023, då den nuvarande tidsbegränsade stödlagstiftningen upphör att gälla.

Enligt budgetpropositionen fortsätter åtgärderna för att hejda förlusten av biologisk mångfald. Nätverket av naturskyddsområden förbättras genom ett fortsatt genomförande av handlingsplanen för den biologiska mångfalden i skogarna i södra Finland (Metso). För främjande av den biologiska mångfalden i skogarna föreslås betydande tilläggsåtgärder för 2023 när anslaget höjs från 7,5 miljoner euro till 17,5 miljoner euro. Utskottet påpekar att anslagsökningen är viktig och att den också svarar på markägarnas ökade intresse för att bevara naturvärdena. Det är möjligt att med den föreslagna anslagsnivån uppnå Metso-planens målsättningar, om anslagen hålls på samma nivå även under de kommande åren. Samtidigt bör det säkerställas att skogscentralen har tillräckliga resurser för förberedelser som gäller objekten och för förvaltningen av handlingsplanen. Inom livsmiljöprogrammet Helmi genomförs åren 2021—2025 åtgärder för återställande av skog och naturvårdsåtgärder som kompletterar Metso-planen. Det främsta målet för Helmi-programmet är att stärka den finska naturens mångfald och förbättra livsmiljöns tillstånd bland annat genom att skydda och restaurera myrar, restaurera och vårda fågelvatten, vårdbiotoper och skogsmiljöer samt restaurera naturen kring små vattendrag och stränder. Som ett led i genomförandet av Helmi-programmet har det anvisats tilläggsfinansiering i form av projektfinsiering för fångst av skadliga små rovdjur samt för restaurering och vård av fisk- och livsmiljöer. Det är viktigt att man också säkerställer en tillräcklig finansiering för genomförandet av Helmi-programmet.

Ett väsentligt samband med skogsbrukets konkurrenskraft har också budgetpropositionens åtgärder för att stödja sysselsättningen och tillgången på kompetent arbetskraft. I och med nya investeringar och en minskad virkesimport kommer behovet av arbetskraft inom drivning och virkestransport att öka. Erfarenheterna på området visar att det effektivaste sättet att utbilda såväl unga som vuxna arbetstagare är genom utbildning på arbetsplatsen. Det är dock en mycket dyr utbildningsform för företagen som inom skogsdrivningen i huvudsak är ganska små. Utskottet ser det som viktigt att utreda om en del av anslagen för utbildning inom specialområden, såsom skogs-

Utlåtande JsUU 25/2022 rd

maskinsbranschen, kunde anvisas som ekonomiskt stöd för att förbättra förutsättningarna för utbildning i arbetet vid företag.

Fiske och viltvård

Krisen i Ukraina har allvarliga konsekvenser för den finländska fiskerinäringen. De kraftigt stigande kostnaderna, i synnerhet bränslekostnaderna, inverkar direkt på fiskeföretagens verksamhet och i synnerhet på havsfisket och på trålfisket i insjövattnen. Det har skett stora förändringar både på den globala och den inhemska fiskemarknaden och situationen kommer att vara osäker under en längre tid. Avsikten är att systemet för krisstöd för fiske- och vattenbruksföretag, som planerats 2022, tas i bruk under hösten. För att förbättra förutsättningarna för vattenbruk och öka självförsörjningen i fråga om livsmedel bör man göra miljötillståndsförfarandet snabbare och förbättra dess kvalitet och förutsägbarhet. Jord- och skogsbruksutskottet understryker att man i lösningarna för statsfinanserna också beaktar vilka konsekvenser de har för fiskerinäringen. Till exempel måste man i skattelösningarna som gäller bränslen och energi försäkra sig om att de inte ökar kostnaderna för fiskeföretagen.

I budgetpropositionen beräknas intäkterna från fiskevårdsavgifter uppgå till 10,175 miljoner euro år 2023, vilket innebär en minskning med drygt två procent jämfört med de influtna intäkterna år 2022. De medel som kommit in i form av fiskevårdsavgifter används för de mål som anges i lagen om fiske och fördelningen av medlen har i stor utsträckning varit oförändrad under de senaste åren. Utskottet anser det vara viktigt att de medel som influtit i form av fiskevårdsavgifter i tillräcklig mån används för rådgivning och fiskeövervakning som är viktig med tanke på fiskeintresset. Detta innebär att en större andel än för närvarande av anslagen för främjande av fiskerinäringen ska styras till de kostnader som avses i lagen om fiske och som uppkommer av planering, genomförande, styrning och utveckling av ett hållbart nyttjande och hållbar vård av fiskevattnen samt fiskeövervakning och organisering av fiskerirådgivningstjänster.

I fråga om jakt- och fiskeövervakning lyfter utskottet också fram behovet av att trygga en tillräcklig finansiering för Forststyrelsens lagstadgade uppgifter. Behovet av jakt- och fiskeövervakning har ökat på grund av att antalet besökare på de natur- och rekreationsområden som Forststyrelsen förvaltar kraftigt har stigit. Utskottet har under 2022, bland annat i betänkandet om laxfisket i Tana älv (JsUB 3/2022 rd — RP 56/2022 rd), påpekat vikten av tillräckliga resurser för fiskeövervakningen och deras betydelse för laxbeståndens tillstånd. En betydande del av Forststyrelsens lagstadgade vildmarksärenden finansieras med inkomsterna av tillstånd för jakt och fiske, som varierar årligen och därmed är förenade med risker.

För att främja fiskeintresset gjorde regeringen 2022 en utredning för att utvidga användningsområdet för de skattefria motions- och kulturförmånerna, så kallade rekreationsmedel, som avses i inkomstskattelagen. I utredningen övervägs också om användningsområdet även kan utvidgas till annan rekreations- och hobbyverksamhet. Sådan kan till exempel vara fiske och jakt och därtill hörande avgifter, vilket skulle vara en viktig förändring särskilt för företag som erbjuder tjänster inom fisketurism. Fritidsfiske och jakt förbättrar och upprätthåller den fysiska konditionen, lindrar stress och är en viktig del av den finländska kulturen. Det är nödvändigt att regeringen utifrån utredningen bedömer möjligheterna att utvidga användningsområdet för skattefria motions- och

Utlåtande JsUU 25/2022 rd

kulturförmåner och påskyndar åtgärder för att rekreationssedlar också ska kunna användas inom fritidsfiske och jakt.

Utskottet välkomnar särskilt sådana åtgärder som kan främja naturens mångfald och miljöns tillstånd och samtidigt erbjuda nya möjligheter att utveckla fisketurismen och yrkesfisket. I detta avseende är det av yttersta vikt att återetablera vandrande och utrotningshotade fiskbestånd. Målet bör vara att återställa vandringsfiskarnas naturliga fortplantningscykel i de viktigaste objekten i fiskvägsstrategin. I åmynningarna ska fiskens vandring och fiskbeståndens naturliga förökning och mångfald underlättas. Utskottet framhåller att det krävs långsiktiga finansiella resurser och åtgärder framför allt för att återställa laxbeståndens livscykel. Det är möjligt att effektivt avlägsna fosfor ur eutrofierade vatten med hjälp av effektivare yrkesmässigt karpfiske, det vill säga vård av fiskbestånd och utfiskning av skräpfisk. Ambitionen bör vara att utöka det hållbara reduktionsfisket i havsområdet och i vissa eutrofierade insjöar och att förädla karpfiskar till livsmedelsprodukter och djurfoder.

Avslutningsvis

Utskottet noterar avslutningsvis att det årliga statsbidraget till 4H-organisationen enligt budgetpropositionen ska minskas med 7 procent. Organisationen utför ett viktigt arbete bland unga och unga vuxna på landsbygden. Den främjar de ungas möjligheter till hobbyer och arbetslivsfärdigheter och gör genom sin verksamhet det möjligt för unga att bland annat bekanta sig med skogsnaturen och yrkena inom skogsbranschen. Organisationen lär de unga att bära ansvar för miljön och klimatet genom konkreta åtgärder. År 2021 nådde man 150 000 barn och unga genom olika verksamhetsformer inom 4H-organisationens ungdomsarbete. Dessutom möjliggjorde 4H-organisationen år 2021 en löne- och företagarinkomst på över 6,1 miljoner euro för unga. Utskottet anser att 4H-verksamheten är ytterst värdefull och betonar att ett tillräckligt anslag bör anvisas för den.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Jord- och skogsbruksutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande JsUU 25/2022 rd

Helsingfors 26.10.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anne Kalmari cent
vice ordförande Ritva Elomaa saf
medlem Markku Eestilä saml
medlem Satu Hassi gröna
medlem Janne Heikkinen saml
medlem Mikko Kärnä cent
medlem Mikko Lundén saf
medlem Jari Myllykoski vänst
medlem Anders Norrback sv
medlem Raimo Piirainen sd
medlem Jenni Pitko gröna
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Arto Satonen saml
medlem Jenna Simula saf
medlem Peter Östman kd.

Sekreterare var

utskottsråd Susanna Paakkola
utskottsråd Tuire Taina.

Utlåtande JsUU 25/2022 rd

Avvikande mening

Avvikande mening

Motivering

I regeringens budgetproposition för 2023 (RP 154/2022 rd) föreslås i praktiken inga konkreta åtgärder för att bemöta den akuta kostnadskrisen som drabbar gårdarna. Som jämförelse kan nämnas att företagen snabbt fick mycket stöd under coronakrisen. En del av stöden som i början av krisen delades ut till företagen visade sig i efterhand vara rentav överdimensionerade. Dessutom finansierar man med EU:s återhämtningsinstrument olika utvecklingsprojekt som inte har någon koppling till coronapandemin eller den ekonomiska kris som pandemin orsakar.

Jord- och skogsbruksutskottet betonar i sitt utlåtande att den inhemska livsmedelsproduktionen och livsmedelsförsörjningen måste tryggas under alla förhållanden. Det lokala inhemska jordbruket och självförsörjningen ses dock varken i EU eller Finland som något som är värt att stödja så att man i statsbudgeten skulle anvisa finansiering för att hjälpa gårdarna ta sig ur kostnadskrisen. Det lönar sig inte att förvänta sig satsningar på klimatåtgärder av gårdar som befinner sig i en akut kostnadskris. I den här situationen kan byråkratin som hänger samman med utvecklingsprojekt vara för tung för företagarna, även om det till exempel finns investeringsstöd att få för gårdarnas klimatåtgärder. Det är mycket svårt att på nytt starta upp jordbruksproduktion som en gång körts ned. Regeringen borde ha vänt på varje sten för att så många livskraftiga gårdar som möjligt ska kunna räddas från konkurs.

Den främsta orsaken till jordbrukets dåliga lönsamhet är problemen på jordbruksmarknaden. Det brådskar med att få igång den reform av livsmedelsmarknadslagen som jord- och skogsbruksministern lovat. Dessutom bör bland annat beredningen av det prisindex som livsmedelsmarknadsombudsmannen föreslagit inledas. För att indexet ska kunna genomföras i praktiken krävs det bland annat att jordbrukets kostnader och intäkter statistikförs bättre än för närvarande. Med hjälp av öppen och aktuell marknadsinformation är det lättare att följa marknadsutvecklingen och fastställa producentpriser. För det här ändamålet behöver Statistikcentralen beviljas tilläggsanslag så att man med tätare intervaller kan få statistik över prisuppgifter.

Världen hotas enligt sakkunniga av den värsta livsmedelskrisen på flera årtionden. Det har ansetts behövt att tillsätta nationella klimat- och naturpaneler för frågor som gäller klimatet och naturförlust. Bestämmer om klimatpanelen finns i klimatlagen (609/2015), och naturpanelen grundar sig på ett beslut av miljöministeriet. Enligt regeringens proposition med förslag till naturvårdslag vill man stärka naturpanelens verksamhetsförutsättningar genom att skriva in bestämmelser om panelen i naturvårdslagen.

För att lösa de svåra frågorna som gäller livsmedelsproduktionen krävs en snabb samordning mellan jordbrukare, industri, handel, konsumenter och beslutsfattare. Den långvariga lönsamhetskrisen inom det inhemska jordbruket, handelns dominerande ställning på livsmedelsmarknaden, Finlands helt nya försörjningsberedskapsmiljö och säkerhetspolitiska miljö, den stängda ryska marknaden och klimatförändringen är realiteter som inte kommer att försvinna inom den närmaste framtiden. Det krävs satsningar också under de kommande åren och årtiondena.

Utlåtande JsUU 25/2022 rd

Bland annat Naturresursinstitutet har föreslagit att det ska inrättas en nationell livsmedelspanel. Finland bör lyssna till forsknings- och sakkunnigorganisationen inom branschen och snarast till-sätta en nationell livsmedelspanel som motsvarar modellen med klimat- och naturpanelerna.

I samband med tilläggsbudgeten våren 2022 betalade regeringen en förhöjd återbäring av energiskatt upp till EU:s minimiskattenivå till jordbrukarna för de energiprodukter som använts inom jordbruket under 2021 (RP 52/2022 rd). Återbäring betalades för lätt brännolja, tung brännolja och biobrännolja R. Den förhöjda återbäringen var 14,80 cent per liter lätt brännolja, 6,35 cent per liter biobrännolja R och 17,17 cent per kilogram tung brännolja.

Gårdsbruksenheternas energikostnader har stigit betydligt under 2022, och det finns ingenting som tyder på att priserna på el eller flytande bränslen skulle sjunka betydligt under vintern.

Kristdemokratiska riksdagsgruppen föreslår ett anslag på 48 500 000 euro i nästa års budget för en ”dubbel återbäring” av energiskatten. Genom att anslaget reserveras redan i den ordinarie budgeten ökar jordbruksföretagarnas förtroende för att det allmänna stöder primärproduktionen som befinner sig i en kostnadskris. På längre sikt måste man finna metoder för att stödja jordbruksföretagen på ett mer hållbart sätt.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan och

att finansutskottet föreslår att riksdagen godkänner följande uttalanden (***Den avvikande meningens förslag till uttalanden***)

Den avvikande meningens förslag till uttalanden

1. Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart vidtar åtgärder för att gårdsbruksenheterna ska klara sig igenom den akuta kostnadskrisen och för att förhindra fler gårdar från konkurs.

2. Riksdagen förutsätter att regeringen så snabbt som möjligt lämnar en proposition till riksdagen med förslag till behövliga ändringar i lagstiftningen om livsmedelsmarknaden i syfte att stärka primärproducenternas roll i livsmedelskedjan och förbättra gårdsbruksenheternas lönsamhet på längre sikt.

Helsingfors 26.10.2022

Peter Östman kd